

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIO QUINZENAL

ANY XI. NUM. CCXXXIII — Juny I — MCMXXV

Preu: 50 cèntims

SUMARI

L'home del ciri, per R. Rucabado.—Asfíxia d'horitzó, per Rafel Benet.—Josep Conrad i la novel·la (fragments d'un assaig), per Joan Estelrich.—L'editor fantàstic, per A. Esclasans.—Aportacions: Dues veus (epileg de «The Napoleon of Notting Hill» de Chesterton (Trad. C. A. Jordana).—Poesia catalana: Orenetes d'abril, per Tomàs Garcés; L'oci de la paraula, per J. M. López-Picó.—Almanac.

ADMINISTRACIÓ: RAMBLA DE CATALUNYA, 125

BARCELONA

Editorial Catalana, S. A.

Rambla Sant Josep, 16, pral.

BARCELONA

BIBLIOTECA LITERÀRIA

Les millors obres dels autors catalans i
les mes famoses de les literatures estran-
geres traduïdes pels nostres més il·lus-

: : : : tres contemporanis : : : :

Societat Catalana d'Edicions

Administració:

Llibreria Puig i Alfonso

Plaça Nova, 5

BARCELONA

Venda a totes les llibreries

"Els Nostres Classics"

Biblioteca de divulgació
dels antics autors catalans

4 volums anuals de 160 pàgines
acuradament editats

Subscripció:

Edició corrent 14 pessetes anuals

Edició en paper de fil 48 pessetes anuals

Exemplar solt 3'75 pessetes

Lloc de subscripció:

LLIBRERIA ITALIANA

Rambla de Catalunya, 125

RAMON SUNYER

JOIER

Corts Catalanes, 643

JOAQUIM HORTA

IMPRESSOR

GIRONA, 11

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY XI. NUM. CCXXXIII — JUNY I — MCMXXV

L'HOME DEL CIRI

Deien molts:—Es una juguesca. Altres:—Es prometensa. Aquell home corria el mon amb un ciri encés, i passava per les ciutats i pels camins de fora, com assistint a una processó invisible.

L'apedregaven, s'en reien, l'empaitaven sovint. Li apagaven el ciri, li feien caure de les mans, se li emportaven, li abscondien. Ell tornava comensar. Si veia extingit el flam, fet cremallot fumant, altre cop l'encenia. Quan hom li arrebaçava, seguia ell darrera dels raptors i en cansar-se aquests i llençar-lo, ell recullia son ciri i l'arborava amb flama renascuda. Si hom li prenia, no parava ell fins a encendre un ciri nou.

No eixia de sa boca altra paraula: On és l'al-

tar?—Per això l'enganyar-lo era ben fàcil.—Li deien: Allà baix; o, allà dalt; o, dins aquella ermita; o, a n'aquesta capella.—Entrava, ciri en ma, i en sortia, el desengany als llavis.—No. no és aquí l'altar meu.

Quin sant cercava ell, quina diada, quina festa? A quina encesa duia ell el ciri ofert?

Algú que l'observà, explicà que estava groc i blanc com la cera, i que sos ulls cremaven com un flam. I aviat pels pobles circulà la remor que el ciri era l'home mateix. *L'home del ciri* devingué *L'home que era ciri*, cercant, per un signi misteriós, la ignota festa en l'incògnit altar qui l'esperava.

R. RUCABADO

ASFIXIA D'HORITZÓ

Fa algun temps que el crític Joan Sacs—que te un do formidable d'exposició i que si no te sempre raó, com diu Josep Pla, al menys ho sembla—vingué a dir que s'havia anat massa enllà en l'estimació de les arts formulades fora dels mòduls grecs. Primerament escriví un article formidable contra la posició de José Ortega Gasset en *Las Atlántidas*; ben tost escrivia uns blasmes sobre els investigadors de les cultures africanes i asiàtiques; contra, especialment, la tendència germano-eslava de descenrar el mon vers l'Orient. Això no vol dir que en el mateix article no blasmes també dels que no volen saber res d'Orient. Així doncs la posició actual del gran crític, és molt diferent de la que tenia abans de la guerra enfront de les grans cultures orientals.

Fou Joan Sacs qui ens ensenyà d'estimar a fons l'art de l'Extrem Orient. Ell ens parlà amb emoció de moltes coses que els catalans no més coneixiem a mitges i, el que més, d'una manera didàctica i freda. Sacs és l'home més preparat de la nostra terra per fer comprendre les exquisitats, per nosaltres vertaderament exòtiques, de l'art de la Xina, i del Japó. Ell, l'Inglada i En Junoy són els únics catalans que han copçat tota la riquesa de sensibilitat d'aquest art que nosaltres endevinem admirable.

Recordem encara els elogis càlids que Joan Sacs feia d'aquell art deliciosament deformat hel·lenístico-budista de Candahar; d'aquella escola escultòrica greco-bactriana que anà deformant els canons hel·lenístics amb el sentit immortal de les races iràniques i indo-escites i in-

sufiant amb l'esperit del budisme. Actualment, Joan Sacs, ha revisat la valor de l'escultura grega i sembla desinteressar-se dels casos provincials—de conseqüències riquíssimes—i de les cultures allunyades de les fòrmules que amb massa exclusivisme hem anomenat clàssiques. L'amor de Joan Sacs s'en va vers allò que és més pur de l'hel·lenisme: vers l'aticisme. Per tant ha rectificat completament la seva posició d'antany. No hi ha res a dir. La sinceritat de l'il·lustre crític és de primera qualitat: és d'aquells homes que cremen per dintre com una brasa; la seva passió, potser sigui una mica inconstant—com s'esdevé en tots els homes sincers. Avui sembla que Joan Sacs ve a dir: deixeu-vos d'exotismes, n'hi ha algun de primera qualitat, però els canons de l'art grec son la nostra pedra de toc. Cal, dir, però que no li fan por els resultats de totes les recerques i més encara que es complau encarant-s'hi amb noble perjudici.

Malgrat la saviesa d'aquesta posició nosaltres opinem altrament. Creiem, si voleu—dient-ho com Pirandello—la nostra veritat. Creiem que a la sensibilitat casolana dels catalans li convé encarar-se amb les més diverses sensibilitats, però sense cap perjudici per noble que aquest sigui. Voldríem que la sensibilitat de la nostra gent s'esmolés una miqueta. No pretendriem fer desaparèixer la racial feixuguesa—descoberta per Sacs—ni, si voleu, deformar-la; però si que voldriem per la nostra terra una densitat de cultura, d'informació de tot el que han creat els homes de tots els llocs i de tots els temps: un il·limitat humanisme vist amb la nostra visió, que caldria que sense deixar d'ésser la nostra fos extraordinàriament comprensiva.

Cal que pensem que la característica dels nostres temps es la comprensió. La nostra informació sobre l'art de tot el mon, no ha d'ésser snobisme, ni pedanteria: ha d'ésser comprensió,

Les grans figures de l'art modern, han especulat en les cultures més allunyades de la greco-llatina. Matisse p. e. ha enriquit la nostra tradició després d'haver comprès moltes coses que es produïen fora de la nostra area. La majoria de pintors catalans prefereixen especular sobre les recerques de Matisse, posem per cas, a

una comprensió directa de les obres que han enriquit l'esperit del gran pintor francès. Els nostres arquitectes, de moment, tenen feina a reaccionar contra el mal gust: s'acontenten, els millors, en estatuir altra vegada els mòduls de Vitruvi. Cal que hom es tregui la son de les orelles.

Aquesta síntesi que va neixent, naturalment, que no ha d'ésser desarticulada de la nostra tradició; no ha d'ésser tampoc un vil *pasticcio* superposat, del que la gent anomena els estils. Ha d'ésser alguna cosa més essencial: ha d'eixir no pas de la moda, sinó del fons de les entranyes de l'època.

Les terres occidentals son les cridades a formular-la aquesta síntesi, de la mateixa manera que les terres italianes formularen, cada una amb el seu accent, la síntesi de la Renaixensa. Es innegable que l'art vivent contemporani, en el fons està fonamentant-se damunt de l'Història de l'Art Universal.

Per això nosaltres, comprenent amb la més ferma de les passions l'art grec, no creiem però que solament ells tinguin raó, car de creure-ho a Winckelmann hi ha un través de dit.

Creiem que als artistes de la nostra terra—la qual té uns museus limitats als aspectes nacionals,—els convé més que a ningú fer-se com puguin una cultura viventa dels fets artístics més allunyats del nostre horitzó.

I quant als blasmes a les tendències orientalistes germànico-eslaves, pensem que aquests serien injustos si es referissin a resultats d'investigació. Que en treurem p. e. de voler que tota l'iconografia cristiana s'hagi format a les Catacumbes Romanes, si les investigacions ens afirmen que una gran quantitat d'imatges, la seva disposició i estil ens vingué de l'orient cristià? Suposem que per aquest fet no cal maleïr els òssos de Strzygowski, posem per cas.

Amb tot això estem tant allunyats d'un desabrit internacionalisme artístic com de la creació de duanes espirituals. Els pobles a través l'història s'han influït molt més del que ens pensem i gràcies a Déu no s'ha formulat encara aquella unitat purament química de la cultura, que desitgen més de quatre professors.

RAFEL BENET

JOSEP CONRAD I LA NOVEL·LA

(FRAGMENTS D'UN ASSAIG)

PRINCIPIS I MÈTODE

Les idees estètiques de Conrad són clares i fruit d'una profunda convicció experimental. Poc amic d'autocritiques i confessions ens ha deixat tanmateix una exposició extraordinàriament interessant de la seva fe artística i del seu sistema, en el prefaci de *The Nigger of the «Narcissus»* (1). «L'artista, tant com el pensador o l'home de ciència, cerca la veritat per a posar-la sota la claror»: tal és el seu principi bàsic. «Parla a aquesta part íntima del nostre ésser que no depèn del judici, a allò que és en nosaltres un dó i no res adquirit i que resulta, en conseqüència, més durable i constant. Parla a la nostra capacitat d'alegria i d'admiració, s'adreja al sentiment del misteri que embolcalla les nostres vides, al nostre sentit de la pietat, de la bellesa i de la sofrença, al sentiment del que ens lliga a tota la creació; i a la convicció subtil, però invencible, de la solidaritat que ajunta la solitud de cors innombrables: a aquesta solidaritat en els gustos, en la tristesa, en les aspiracions, en les il·lusions, en l'esperança i en l'angúnia que lliga cada home al seu proïsme i que lliga tota la humanitat, els morts amb els vius i els vius amb els que han de néixer». Així, per aconseguir aquest efecte, fiarà més en la paraula justa—la paraula *viva*, en cert sentit, del nostre Maragall—que en l'argument just. «El sò té sempre més poder que el sentit», diu. «Més li val a l'espècie humana d'ésser impressionable que reflexiva». I sosté després,—paradoxa aparent—que cap cosa humanament gran,—i per gran entén que pot afectar a un aplec d'existències humanes—, no és nada de la reflexió. Arquímedes, doncs, amb la seva palanca no fóra sinó un distret dotat d'imaginació matemàtica. «Les matemàtiques mereixen tot el meu respecte, però a mi no em cal cap màquina. Doneu-me la paraula justa i l'accent just i us remouré el món». (2) Perquè, afegeix en el pròleg de *The Nigger of the «Narcissus»*

—«una novel·la s'adreja al temperament. I ha de consistir, fet i fet, com en matèria pictòrica o musical, en l'apel·lació d'un temperament a tots els altres temperaments innombrables, d'un temperament la subtil i irresistible potència del qual dona el seu veritable sentit als esdeveniments efímers i crea l'atmosfera moral i emocional del lloc i del temps. Una crida així, per produir el seu efecte, ha d'ésser una impressió tramesa pels sentits; i, de fet, no podria ésser d'altra manera, puix que el temperament individual o col·lectiu no està sotmés a la persuasió. Tot art ha d'adresar-se primerament als sentits, i una concepció artística que s'expressa mitjançant paraules escrites ha d'adresar-se als sentits, si la seva intenció íntima és d'arribar fins a la deu mateixa de les nostres emocions. Cal que aspiro amb totes les seves forces a la plasticitat de l'escultura, al color de la pintura, a la suggestió màgica de la música,—art entre les arts. I sols amb una devoció completa i ferma a l'acord perfecte de forma i substància, sols amb una cura incessant aplicada al perfil i sonoritat de les frases, hom pot obtenir la plasticitat i el colorit, i sols així la llum de la suggestió màgica pot animar d'amagat la superfície banal dels mots exhaurits i desfigurats per segles d'us indiferent».

I de fet, Conrad posseïa perfecta consciència dels seus mitjans expressius, puix que la seva obra compleix totes aquestes condicions que ell vol exigir a l'obra d'art en gènere: deixar parlar sempre la realitat sensible, i quan parli l'autor, que sigui sota la influència immediata del misteri d'aquella realitat; rublir-nos de sensacions, saturar-nos de colors, de sons, de veus humanes, de contactes, de visions, ambients, efluvis sens nombre d'un món que ens envaeix abans de fer-se comprendre. Ell ha fet pràcticament el miracle de pensar sensacions, elements impensables. Com Maeterlinck interpreta eloqüentment els silencis. Va creant l'imatge de l'ambient, la preparació dels esdeveniments, fins a aguditzar-ho, amb un prodigi d'anàlisi,

(1) Aquest prefaci només es troba en l'edició del volum tercer de les seves obres completes. Londres, 1921.

(2) Op. esmentada. *A Familiar Preface*, pàg. 5-6.

en les accions frenètiques o en les sensacions indefinibles. Insisteix encara: «Agafar, en un instant d'energia lúcida, sobre l'impiadós descapdel·lament del temps, una fase efímera de la vida, no és sinó el començament de la tasca. La tasca, encetada amb tendresa i fé, consisteix a mantenir resoltament, sense vacil·lació ni esglai, davant tots els esguards i a la claror d'una actitud sincera, aquest fragment de vida. Consisteix a assolir que aparegui la seva vibració, el seu color, la seva forma, i, a través de tot plegat, a revelar la pròpia substància de la seva veritat, a descobrir el secret evocador, la força i la passió que s'amaga en el cor de cada instant persuassiu». (1) Això és: cercar una perfecta adhesió al que hom ha vist, sentit, oït; empregnar aquestes sensacions d'emoció i poesia; vigilar-se per no exagerar l'emoció ni violentar la poesia. «Una lleialtat absoluta envers els seus sentiments i les seves sensacions i això àdhuc en els moments de febre creadora», tal era, segons Conrad, la primera virtut de l'escriptor. «Un novel·lista (més encara que qualsevol altre artista) es manifesta en les seves obres. La seva consciència, el seu sentit pregon de les coses, legítimes o ilegítimes, li inspiren la seva actitud davant el món. De fet, el qui posa la ploma sobre el paper per fer-se llegir per desconeguts (en no ésser un d'aquests moralistes que, en general, no tenen altra consciència sinó la que s'esforcen a descobrir per a us dels altres) no pot parlar de res sinó d'ell mateix». (2) Així és: Un gran amic seu, André Gide, ha dit resumint el sentit de la seva vida: «Ningú no ha viscut tan ferestegament com Conrad, ningú tampoc no ha sotmès la vida a una transmutació artística tan pacient, tan conscient i tan sàvia». La matèria de les seves novel·les és feta, doncs, de tota la seva vida.

«En veritat—confessa—un home que abans dels trenta sis anys no va escriure una sola línia destinada a la impremta, no pot prescindir de veure en la seva existència i en la seva experiència, en la suma dels seus pensaments, sensacions i emocions, en els seus records i les

seves penes, materials i no altres cosa per al treball de les seves mans. (1)»

Altrament, la seva disposició nàdiva i la seva experiència de mariner el menen a considerar la plena possessió d'ell mateix, de la pròpia voluntat, com a condició essencial de l'obra ben feta. «Jo, que no he cercat en la paraula escrita sinó una forma de la bellesa, he dut aquest article de fe del pont dels vaixells a l'espai més limitat de la meua taula de treball; i fent-ho així, suposo que he esdevingut imperfecte per sempre més als ulls de la inefable colla dels estetes purs». (2) Segons ell, la voluntat és el valor de prova per a un caràcter. Un sentiment no ha de penetrar en el cor sinó amb el permís de la voluntat. Es vergonyós per a l'home de concedir als sentiments una influència absoluta. «Ni en mar ni en terra no he perdut mai el sentit de la responsabilitat. Adhuc en presència dels somnis més seductors, no he perdut de vista aquesta sobrietat de vida interior; aquest ascetisme de sentiment, únics que permeten d'expressar sense avergonyir-se la forma nua de la veritat, tal com hom la concep, tal com hom la sent» (3) D'aquesta puresa d'ànima i d'aquella lleialtat envers les sensacions, que ell preconitza, neix l'art de Conrad, que és enérgic i sensitiu alhora i tan apassionant i tan honest també, que en cap de les seves novel·les no apareix un amor inconfessable.

Quin era el seu objecte? «Deturar una estona les mans ocupades en els treballs pràctics de la terra, obligar els homes, absorvits pel miratge de remots èxits materials, a contemplar una estona a llur voltant una visió de formes, colors, llum i ombra; fer-los aturar el temps d'un esguard, un sospir, un somriure, tal és l'objecte, difícil i fugitiu, que aconseguen molt pocs. Però, de vegades, per efecte de la gràcia i el mèrit, aquesta obra pot realitzar-se. I quan es realitza—oh, meravella!—copsa tota la veritat de la vida; un instant de visió, un sospir, un somriure i la tornada al repòs etern (4).» Quantes vegades ha aconseguit en la seva extensa obra, aquesta meravella!

Sovint no són fets viscuts, sinó narracions que ell ha escoltat, el que evoca. La història de

(1) Prefaci a *The Nigger of the «Narcissus»*.

(2) *A personal record*, pàg. 182.

(3) *Nouvelle Revue Française*, I, XII, 1924, pàg. 662.

(1) Op. cit. *Familiar Preface*, pàgs. 9, 10.

(2) Op. cit. *Familiar Preface*, pàg. 15.

(3) *A personal Record*, pàg. 211.

(4) Fi del prefaci a *The Nigger of the «Narcissus»*.

Lord Jim li va contar el subtil Marlow; la del plantador de Malata, (5) la va sentir a un periodista colonial a Singapor. Etcètera. Fidel als seus orígens, manté aquestes narracions amb llur caràcter, prescindint de la forma autobiogràfica tan comuna en casos semblants. Altres vegades és la evocació d'un encontre en un cafè de moll, de certa mirada furtiva dins una portella entrobada, de certes confidències matoseres i obscures d'un mariner, evocacions que es descapdellen en frondoses selves de records fins a cristal·litzar en la ficció complicada. Conrad resulta gairebé sempre un observador marginal: «el caràcter dels meus coneixements, la elecció dels meus personatges, han depès de contactes, i fins de contactes lleugeríssims, més que d'una experiència real, puix que de fet la meua vida és lluny d'ésser una vida d'aventures.» Algú ha definit el geni dient que era això: poder fer molt amb poc. I Conrad amb la seva imaginació omple tots els espais i unifica les més tènues i llunyanes impressions.

Les il·lusions constitueixen per a ell la realitat de l'home. «Només en la imaginació dels homes troba tota veritat una existència real i innegable.» El vell esperit agosarat i líric dels anglesos, la passió d'aventures aparellada amb aquell domini d'ell mateix de que hem parlat, són la base d'una personalitat veritable. «Vaig veure—diu Marlow en *Lord Jim*, parlant de Stein—la realitat del seu destí, enriquit amb els entusiasmes generosos, les amistats, l'amor, la guerra, tots els elements d'una vida exaltada i novel·lesca.»

Les visions de Conrad, per llur força mateixa, s'imposen al seu esperit autoritariamente, agressivament, i el separen de les sensacions ordinàries, excitant-lo amb la imatge infinita de la buidor del mar i l'encís de les terres verges. Filles d'una necessitat interna, ja emancipades, segueixen llur camí lliure, en l'esperit de l'autor, i van a llur destí. És una passivitat—més que no una activitat— creadora, el que té lloc aleshores; hi ha quelcom de divinament extraordinari en aquella evocació, maduresa, expressió i composició per imatges dels més exquisits matisos, així en les experiències més íntimes de l'home com en les més catastròfiques de la naturalesa.

(5) En *Within the Tides*.

André Chevrillon (1), l'acadèmic francès, ha pogut, doncs, definir Conrad com un realista «visionari» i «místic.» És característic aquest misticisme en el temperament i la cultura del nostre autor i havia d'ésser-ho en la seva obra: El món que observa és abans que tot un món misteriós en que hom sent el poder de voluntats ocultes comandant els destins; els personatges que presenta són conduïts sovint per fets invisibles i veuen desplegar-se llur vida com en somnis, amb una terror passiva; i fins els seus vaixells enmig de la tempestat tenen alguna cosa de vaixells fantasma. Hem dit adés quelcom sobre la potència i la al·lucinació característiques també de les seves «visions,» com imatges que s'imposen per elles mateixes; figures, gestos, paisatges que persisteixen gravats a la retina, i que obtenen, per llur senzillesa i essencialitat, per llur emoció i precisió, un relleu més que real, «visionari,» estrany a la naturalesa, imatges tan prenyades de sentit que duen de vegades en llur substància immaterial tot un petit món en lluita o en èxtasi. Són les millors característiques d'un art realista i romàntic. Realista, per la seva subordinació al món exterior, per l'exactitud i l'abundor de les seves observacions, pels detalls concrets i la força de visió, per la quantitat d'experiència acumulada en les descripcions més genials. «La primera virtut d'un novel·lista és la comprensió exacta dels límits traçats per la realitat de la seva època al lliure joc de la seva invenció. La inspiració vé de la terra, que té un passat, una història, un esdevenidor, no pas d'un cel fred i immutable (2).» Romàntic per la mudesa de la raó, pel menyspreu audaç de tota mena de persuasions nades de la lògica; romàntic, aquest lent fluir de reminiscències, mentre desfilen les hores nocturnes; romàntic aquest home que no pot vèncer el tedi i la tristor que l'inspira la monotonia de l'existència sedentària i que va seguir, tossut, evocant les il·lusions de joventesa «com visions d'una veritat llunyana, inaccessible, vagament sotjada;» romàntic aquest desig d'evadir-se d'ell mateix, «per seguir el somni encara, *usque ad finem*;» i, en fi, aquesta definició seva de la bellesa en una lletra a André Gide:

(1) N. R. F., primer Desembre, 1914, pág. 704-707.

(2) *A Personal Record*, pág. 182.

«em sembla que joia una mica trista és la definició de la bellesa en termes d'emoció. Potser.»

El sentit superior de la obra de Conrad cal cercar-lo en el confrontament de l'esforç personal amb les forces inhumanes de l'univers. Li han interessat profundament els aspectes intensos de la naturalesa i de la vida, la lluita per l'existència contra els elements poderosos. Senyal de grandesa extraliterària. El mar i l'aventura, la fúria dels ciclons i la vida en perill, la solitud meravellosa i la melangia a l'aguait, la vehemència seguida de la calma i, en el fons, sempre el tràgic: la grandesa de l'home acarant amb l'univers. Enfondir en la naturalesa humana és el desig de tot gran novel·lista. Posat un individu ¿com reaccionarà en tals o tals circumstàncies? la lluita entre l'home i les circumstàncies és plantejada d'aquesta manera. Conrad, amb les seves dots d'anàlisi i el seu sentiment tràgic, serà fidel alhora a la naturalesa, la vida tal com és, i l'home tal com és. Aquesta doble fidelitat, filla del geni, sense la qual no hi ha art suprem,—són paraules d'un crític de mèrit, Ramon Fernandez— es troba, meravellosament, com en cap altra obra novel·lística o dramàtica, en la producció de Josep Conrad. D'ella, baldament en aparença es tracta de realitzar una bella narració, es desprèn una lliçó de reserva, d'orgull, d'implacable i vasta integritat, de que, comptat i debatut, és millor ésser bò que dolent, ésser lleial, honrat i coratjós.

El crític que acabem d'esmentar i que ha fet observacions justíssimes sobre el mètode de Conrad, adverteix que, al revés del que esdevé en l'art descriptiu d'un Balzac, posem per cas, l'autor de *Victory* no reproduïx la realitat davant l'home, sino l'home davant la realitat. És un mètode impressionista que un dels seus personatges justifica en dir que tal vegada «la manera millor de veure un individu és llançar-li una ràpida llambregada i res més.» Sir Hugh Clifford, en els seus records sobre Conrad (1), arriba a sostenir que els retrats de malais d'*Almayer's Folly* eren el resultat, per dir-ho així, d'un seguit d'impressions-llampec absorvides per un esperit singularment sensitiu i imaginatiu, més que d'una comprensió profunda de la

(1) — Publicats a *The Bookman's Journal*, octubre 1924. Conrad havia escrit en 1898 un pròleg sota el títol *An Observer in Malaya* al llibre de Clifford *Studies in Brown Humanity*.

raça....» Una cosa semblant, sense exageració, ve a confessar Conrad en el seu credo estètic. Recull els efluis humans i els transmet, sense donar-los forma lògica, com obtinguts en estat de gràcia. Creu que entreveure és la millor manera de veure, perquè així l'humà se li presenta embolcallat en la nostra impressió, comprensible al nostre sentiment, però impenetrable en la seva vida. I així, com en la realitat, anem coneixent els personatges en el curs de la obra per un seguit d'encontres o de xocs sensibles, inesperats. Enlloc un comentari psicològic expressat que amenaça sempre destruir amb l'anàlisi el misteri de la personalitat. Hi ha suposicions, hipòtesis, escenes que van il·luminant i concentrant la nostra atenció, fins arribar a penetrar, o millor, a ésser penetrats per l'ànima del personatge. És una tela d'emoció teixida amb aquest esperit de fidelitat a la vida, que hem trobat com a característica del temperament de Conrad. Fidelitat que, en matèria d'art, és abandonament i aplicació de l'autor a les coses i als fets, abans de definir-los, seguint els moviments de llur formació, fins que els personatges van tornant-se sensibles, es projecten sobre la nostra ànima i es mouen en la nostra imaginació. Serven el misteri sense artifici i són potser misteriosos, no per allò que n'ignorem, sinò precisament per que els coneixem en llur totalitat, gràcies a la nostra lenta immersió en llur vida.

El mètode expositiu de Conrad és també molt personal i perillosament complicat. Henry James—que en qüestió de complicacions no ha tingut parió— afirmava de Conrad que era «l'únic partidari del mètode que consisteix a agafar sempre el tema pel seu aspecte més difícil». En efecte, en moltes de les històries de Conrad que s'ens presenten en forma narrativa, la intriga ofereix almenys dos plans principals; el del narrador presentat per l'autor i el dels personatges presentats pel narrador. Però ocorre sovint que aquest no coneix tots els aspectes del cas; d'on, l'aparició d'altres interlocutors i visió imaginària de les escenes que no han tingut testimoni. El tema apareix, doncs, al lector, com si fos tancat enmig d'un cercle que s'ha d'anar trencant per diversos indrets. Aquest procediment expositiu augmenta la versemblança del relat, li dona un aire de pro-

bitat exquisida. Es, però, un camí penós, difícil de seguir a estones. No s'hi és respectat, naturalment, l'ordre del temps, i així veiem certes històries (*Almayer's Folly*, per exemple) començar pel futur. Hi ha un major interès evidentment en la combinació de records, en la diversitat de testimonis que es comuniquen el relat, i en el colorit distint de les observacions de cada narrador; són visions diferents d'un

mateix paisatge, que el completen o el vivifiquen per contrast. Cal reconèixer que enmig d'aquest desordre aparent brillen magníficament els recursos de l'art de l'autor, amb la seva prosa simple, però plena de matisos, gradacions i subtilitats, la qual, com l'aigua d'un corrent pur, llisca suaument sobre la roca, però pot arribar a les majors turbulències.

JOAN ESTELRICH

L'EDITOR FANTÀSTIC

Jo, literat, en principi, no m'interesso pel negoci editorial. Un intel·lectual, un home qui llegeix i escriu, es un home qui compleix estrictament la seva obligació. Treballar per amor a l'art: heu's aquí la noble feina del bon escriptor. Si allò que jo escric transcendeix al públic, per mans pròpies o per mans d'editor, això ja és una tasca independent del meu càrreg de constructor d'edificis intel·lectuals. Jo escric, perquè sóc un literat; si després d'escriure em recordo que sóc un home, i per un impuls cordial digne de lloa em resigno a fer al públic la gràcia de caritat d'admetre'l a la lectura dels meus escrits, el públic podrà agrair-m'ho o no agrair-m'ho; però la seva actitud no haurà d'influir en el més mínim ni damunt el meu ànim ni damunt la meua obra futura. Jo escric per viure en pau amb mi mateix i amb els meus semblants; però si aquests no m'accepten la mà que els allargo, no em resta altre remei que resignar-me a viure en pau amb mi mateix, prescindint del pròxim. Jo no crec, doncs, ni en els literats qui escriuen de cara al públic ni en els qui escriuen d'esquena al públic; jo crec tan sols en els escriptors, com jo mateix, que quan escriuen no es recorden del públic ni de que al món sigui. Aquest preàmbul, que a algú pot semblar massa orgullós, pero que jo asseguro haver-lo escrit amb un gran sentit de l'anti-orgull, és el preàmbul que haurán d'escriure tots aquells qui vulguin enfocar la qüestió editorial des d'un punt d'obir pràctic, que es l'únic qui els portarà a la solució d'avinensa entre el literat i l'editor, entre l'home d'esperit i l'home de negocis.

D'antuvi, cal preguntar: existeix el públic? S'ha parlat molt, aquests darrers temps, del públic, i, sobretot, de «crear un públic». Per la meua part, afirmo que no crec en la necessitat de crear un públic, tota vegada que el públic ja està creat; i no pas un, sinó molts; no existeix públic, sino públics; el públic està creat, i el que cal es organitzar-lo, vertebrar-lo, posar-lo en marxa. Creure que el públic és «el públic» no és pas igual que creure que és «un públic». Jo ja sé que en parlar de «crear un públic» hom ha volgut referir-se a la creació d'una selecció, d'un llevat, d'un rovell d'ou de públic, sensible i intel·ligent, amb mires al gran públic intel·ligent i sensible del futur. Però jo també sé que això representa, i perdonèu, una concepció burgesa dels gaudis de l'art intel·lectual; perquè si bé es cert que un públic de lectors selectes llegirà llibres selectes, un públic de lectors vulgars llegirà llibres vulgars; la cosa interessant és que els dos públics tinguin ganes de llegir, vet'ho aquí... Jo, literat, sóc la primera materia per la producció de lectures; qui diu jo, diu els altres; cada escriptor té el seu tò, i cada tò té el seu públic; jo crec, doncs, que cada escriptor «crea un públic», el seu; i que el deure de l'editor consisteix en fer el paper de mandarí entre l'autor i el lector. Son sempre dignes, els editors, de l'alta gràcia del mandarinatge? Això es el que cal veure.

Jo, literat català, després de tot un dia de llegir i escriure intensament, surto de casa en fer-se fosc, amb aquella dolcíssima fadiga, ribetejada de felicitat amb voravius d'alegria, que dona

sempre als intel·lectuals la satisfacció del deure espiritual complert, quan tot de sobte; en tornar la tercera travessia,—Té, si que és ell!—em topo de cara amb el meu estimat editor català. Com va i com vé, tot caminant i fent brasset, l'acompanyo fins a la botiga; ens asseiem darrera el taulell, costat per costat; passen les hores, els dies, les setmanes, els mesos per dintre nostre; i el públic per davant nostre. Ell, veu la qüestió des d'un punt de mira editorial; jo, des d'un punt d'esguard intel·lectual. Veurem qui en treu més profit.

Primera constatació, d'importància gran per l'èxit de l'experiment: Als catalans d'avui, en general, els agrada llegir; el que no els agrada és comprar llibres.... Remei d'urgència: regalá-los-els. Una persona a la qual es regala un llibre, el menys que fa es llegir-lo. Regalar un llibre català es sembrar una llavor de lector català futur. Cal acostumar al públic a llegir llibres en català, si no volèm que els llegeixi en una altra llengua, qualsevol, qui sigui més decidida que nosaltres i els els dongui. El que vol el públic català, és llegir català; sino troba el que vol, s'en va, com les criatures, al recó on sap que ha de trobar-ho, siguin escrits en la llengua que siguin. Fixem-nos-hi bé: no cal, en principi, que el públic nostre s'acostumi a *comprar* els llibres nostres, sino a *llegir* els llibres nostres. Després de llegir vindrà el comprar. Qüestió de tàctica, senyors editors.... No es tracta tampoc de *deixar*, sino de *donar* els llibres. Tots portem a dins un propietari de bolquers; quan els lectors incipients tenen cinc, deu, vint, quaranta llibres *regalats* a la biblioteca començada *sense adonar-s'en*, senten les ganes de *posseir* una biblioteca amb cara i ulls, i es tornen compradors gairebé, també, *sense adonar-s'en*. Qüestió de psicologia, senyors llibreters... Però per regalar llibres cal tenir diners per perdre; que es formin, doncs, els centres de patriotes adinerats protectors dels editors que regalen llibres.... I si els patriotes dormen, ja vetllen els autors i els impressors: on van a parar les sobralles de les edicions dels llibres i les revistes no venudes? Tots ho havem vist: a les rebotigues i als entressols de les llibreries i de les impremtes. Seria massa demanar l'escampament gratuït, pels teatres, pels concerts, per les sales de reunió, de tots els impresos catalans no ve-

nuts? Pensem que hi ha medis indirectes més directes que els directes. Repetim-ho: no es tracta, en principi, de *collir*, sino de *sembrar*; la collita vindrà després. Que llegeixin de franc; després llegiràn pagant. Si algú diu que això son coses ingènues, jo li dic que l'ingenu és ell. El problema editorial, a Catalunya, és en primer lloc, un problema d'humilitat.

Segona constatació: La gent aficionada a la lectura, a Catalunya, fa de mal contar. Cal dir, però, que hi ha públic per tot, o, millor dit, «un públic» per cada llibre. Tant es llegeixen, promedialment, les obres blanques o roses com les obres verdes o roges, com les obres de tots els altres colors de l'iris, passant per l'or i l'argent dels clàssics grecs i llatins. En conjunt, però, pot afirmar-se (molts diran que és poc; jo crec que és prou) que el veritable públic fidel, heròic, convensut, acèrrim, indispensable, a prova de desenganys i de desil·lusions, està format per un *centenar de lectors*. Heu's aquí el veritable llevat del gran públic català futur; però cal confessar-ho: és un llevat tèrbol; si els agafessim un per un i endavinessim els motius de llur fidelitat trobariem els qui llegeixen: per patriotisme (!), per amor a la llengua, per inèrcia, perquè sí, per que no ho saben, per costum de comprar un llibre cada diumenge o cada primer de mes, perquè ja ho feien el pare o l'oncle, perquè «ella» es distregui després de sopar, per que agrada a la canalla, per que ho anuncia el diari, etc., però trobariem també, és clar, la cinquantena mal comptada que llegeix *per necessitat espiritual inel·ludible de llegir*. Repetiu que és poc? Jo repeteixo que és prou! I que serà més i molt més, el dia que els editors es decideixin a ésser, veritablement, editors. Pensem que la edició de llibres no ha d'ésser un negoci parcial, sino total. Al públic—selecte i vulgar,—i al de Catalunya sobretot, cal donar-li tot, absolutament tot: del rosa al blanc, del roig al verd, de la prosa al vers; i del cim de la moralitat al cim de la immoralitat.... Si no li donem nosaltres li donaràn—li donen ja fa temps—els altres. I que no s'agitin els moralistes ni els immoralistes. A Catalunya estem patint, ja fa molts anys, una passa d'hipocresia que ens ofega a tots, moralistes i immoralistes. Jo creuré en la tasca dels primers quan no s'esverin de la feina dels segons, i en la feina dels segons quan no s'irritin amb la

tasca dels primers. Ara com ara, jo no crec ni en els uns ni en els altres: tots dos em semblen igualment enderiats. Nosaltres, la gent que creiem que per damunt els moralistes i els immoralistes hi ha els intel·ligents—els intel·ligents som nosaltres, és clar!—que tant suporten, sino accepten, la feina dels uns com la dels altres, volèm, demanèm, exigim la màxima llibertat d'acció pels editors, que son homes de negocis, a fi i efecte de veure defensada la màxima llibertat de creació pels literats, homes d'esperit. Al costat de la lluita per la intel·ligència, a Catalunya, cal que comenci d'una vegada la lluita contra la hipocresia. Mentre les dugues lluites no estiguin ben enceses, no podèm ni desitgèm ni ens interessa escoltar les paraules dels moralistes ni dels immoralistes. Cal desinfectar, tant per la dreta com per l'esquerra. Acceptèm l'obrir finestres, pero no el tancar-les, siguin del costat que siguin. Convé que els editors emprenguin el seu negoci seguint un programa de completa totalitat. Cal editar totes les obres de tots els sons de tota la lira. I després, ja veurèm què passa... Pel que passi farèm. I cridarèm, estiguèu-ne ben certs, als moralistes o als immoralistes. Però primer cal matar els hipòcrites. Ells mateixos ens ajudaràn, no en tingueu dubte; són prou innocents per fer-ho! Interessa, doncs, la edició de tota mena d'obres (fixeu-vos-hi bé: absoluta-ment de tota mena d'obres) i amb la màxima propaganda possible. Que se n'enteri tothom. I, sobretot, els hipòcrites. Nosaltres, els intel·lectuals, (ni moralistes ni immoralistes; no ens interessin) donarèm l'exemple; i comprarem i llegirèm les obres morals o immorals amb un mateix arronsament d'espatlles: només pel gust de la lectura i de la comprensió. Que es desengan- yin els editors: parcialment, no faràn res; total-

ment, ho faràn tot; i nosaltres, també. El problema editorial, a Catalunya, en segon lloc, es un problema d'anti-hipocresia.

Tercera constatació, d'importància relativa per l'èxit de l'experiment: Si algú d'aquests lectors que no *compra* llibres, pero *llegeix* llibres si els els regalen, protesta i s'indigna davant la edició i la venda de les obres que no són del seu gust, morals o immorals, cal demanar-li nom i adreça. I fundar una editorial privada que podria titular-se, per exemple: «Associació d'Amics de la Lectura.» Quota mensual: Cinc pessetes. Amb l'import de la recaudació s'editaríen els llibres dels nostres poetes (no editaríem cap llibre de prosa; a Catalunya, qui més qui menys, tothom escriu proses) i es repartiríen als socis, *i no més als socis*. No es posaria cap exemplar a la venda. El sobrant de la recaudació, després de cobertes les despeses d'edició i administració, seria lliurat a l'autor. I es precindiria, magníficament, d'una vegada, del públic; d'aquest públic que tant sembla obsessionar als nostres joves escriptors, i del qual, com venim de veure, hom pot fer cas omís perfectament.

....Però l'editor català m'ha trencat el soliloqui i m'ha dit com a suprèm insult: «editor fantàstic!» Fantàstic? Aquest editor que ara ens sembla fantàstic caldrà que un dia o altre, a Catalunya, sigui tan real i tangible i efectiu com nosaltres. Això serà el dia que els catalans, convertits, finalment, en homes normals, compren- guin que llegir és una necessitat biològica i no pas una qüestió de voluntat. I que el difícil problema de la vida es una simple qüestió de comprensió i de flexibilitat. I que els veritables articles de primera necessitat, per no morir de fam, son els articles de revista i de diari....

A. ESCLASANS

**Aquest número
ha passat per la
censura gover-
nativa**

APORTACIONS

DUES VEUS

(EPÍLEG DE THE NAPOLEON OF NOTTING HILL)

En un lloc que estigué llargament en la fosca, un silenci pregon llarga estona regnava. A la fi, una veu sorgí de la fosca—i no hauria pogut dir ningú d'on sortia.

«Així acaba l'Imperi de Notting Hill,» digué la veu. «Amb sang començava i en sang s'acaba. I tot és sempre igual.»

I tornava a fer-se el silenci, i tornava a ressonar una veu, però aquesta no tenia el mateix to; semblava una altra veu.

«Les coses són sempre iguals; perquè sempre són heroïques. Les coses són sempre iguals, perquè sempre són noves. A cada home, només una ànima li és donada; a cada ànima, només una mica de força—la força que de vegades enlaira més amunt dels estels. Allò que dóna, edat darrera edat, aquesta força als homes, és quelcom de gran. Es mesquí, allò que fa que els homes es sentin vells. Es gran, allò que fa que els homes es sentin joves—una gran guerra o una història d'amor. I al més obscur dels llibres de Déu hi ha escrita una veritat que és ensems un enigma. Les coses noves són les que cansen—les modes, provatures, millores, els canvis. Les coses velles són les que sorprenden i entusiasmen. Les coses velles són les que són joves. L'escèptic sap que molts han dubtat abans d'ell. El voluble ric es confessa que totes les novetats que ha amuntegat són antigues. No hi ha cap adorador de la mudança que no senti damunt les espatlles el pes del cansament de l'univers. Però la natura peix d'una infantesa perpètua els que fem les velles coses de sempre. L'enamorat es pensa que l'amor abans d'ell no existia. La dona que és mare, no creu que, abans dels seus, hi haguessin infants a la terra. Als ciutadans que lluiten per llur ciutat, no els molesta el pes dels imperis caiguts. Oh fosca veu!, el món és sempre igual, perquè sempre és inesperat.»

Una ratxada d'aire travessà la nit. La primera veu contestà:

«Però alguns d'aquest món, savis o ximples, no s'entusiasmen per res. Són homes per als

quals els vostres avalots no són més que un núvol de mosques. Aquests homes saben que, encara que la gent es rigui del vostre Notting Hill, i estudiï, assagi i canti Atenes i Jerusalem, Atenes i Jerusalem eren petits suburbis com el vostre Notting Hill. Saben que la terra mateixa no és més que un suburbi, i no poden deixar de sentir-se avorridament i respectablement irònics en passejar-se damunt ella.»

«Són filòsofs o ximples,» digué l'altra veu. «No són homes. Els homes viuen com he dit, gaudint, d'edat en edat, de quelcom més renovellador que el progrés—del fet que, a cada infant que neix, el món és creat de bell nou. Si l'antiga humanitat nostra no fós més que un sol home, aquest fòra potser aclaparat per la memòria de tantes fidelitats, per la càrrega de tants heroïsmes diversos, pel pes i la terror de totes les bondats dels homes. Però a Déu ha plagut d'isolar l'ànima individual d'una manera, que aquesta no pot saber d'altres ànimes sinó d'oïda, i la bondat i la benaurança arriben a cada ànima amb l'esclat i la violència del llamp, com el llamp momentànie i pures. I el corc del fracàs que es troba en tots els sistemes humans no els afecta més que els cucs de la tomba inevitable no destorben el joc dels infants. Notting Hill ha caigut; Notting Hill ha mort. Però la qüestió formidable és una altra. Notting Hill ha viscut.»

«Però,» contestà l'altra veu, «si tot el que s'aconsegueix amb aquests esforços és només el contentament general de la humanitat, perquè els homes tan pròdigament s'hi escarrassen i moren? Ha fet res Notting Hill que no hauria fet un grup qualsevol de pagesos, un clan qualsevol de salvatges? La sort que hauria corregut Notting Hill si el món hagués estat diferent és tal vegada un problema profund; però n'hi ha un altre de més profund encara. Què li hauria esdevingut, al món, si Notting Hill no hagués existit mai?»

L'altra veu replicà:

«El mateix que hauria esdevingut al món i a totes les constel·lacions, si una pomera fes sis pomes en lloc de set; quelcom s'hauria perdut per sempre. Al món no hi ha hagut mai res ab-

solutament igual a Notting Hill. Ni hi serà mai. No puc creure sinó que Déu amava Notting, ja que Ell ha d'amar tota cosa que sigui única i insubstituïble. Però si Déu no l'amava, tant se val. Posat que Déu, que congria tempestes, l'avorria, jo amava Notting Hill.»

I amb la veu, una estranya i alta figura sortí, en la mitja fosca, de les runes.

L'altra veu es féu sentir després d'una llarga pausa i sonava enrogallada.

«Però i si tot plegat fos una enganyifa? Vós podeu donar-hi la interpretació que vulgueu, però i si la bona interpretació fos una burla? Si fos una gran ximpleria? Si...»

«Jo hi he estat,» contestà la veu de l'alta i estranya figura, «i sé que no és cap d'aquestes coses.»

Una figura més petita es mig dreçà en la fosca.

«I si jo fos Déu,» digué la veu, «i hagués fet el món perquè sí? I si els estels, que creieu eternals, fossin focs artificials d'una eterna criatura? Supposeu que el sol i la lluna, els quals alternativament canten, no són més que els ulls d'un gegant immens i mofeta, que s'obren i es tanquen fent l'ullet inacabablement. Supposeu que els arbres, als meus ulls, no són sinó ridículs bolets bords. Supposeu que Sòcrates i Carlemany no són, per a mí, altra cosa que un parell de bestioles, més còmiques que les altres perquè caminen damunt les potes del darrera. Supposeu que sóc Déu, i un cop he fet les coses, m'en ric.»

«I supposeu que jo sóc l'home,» contestà l'altra.» I que us faig la resposta que desfà les rialles. Supposeu que no m'hi torno, rient també de vós, que no blasfemo de vós, que no us maleixo. Sinó que aquí, dreçat sota el cel, amb tota la força del meu ésser, us regracio el paradís de per riure que heu creat. Supposeu que en un èxtasi dolorós, dic les vostres lloances per la burla que em dona una tan terrible alegria. Si hem donat als jocs d'infants la seriositat d'una Croada, si hem xopat el vostre jardinet grotesc amb la sang dels màrtirs, la cambra de la mainada ha esdevingut un temple. En nom del Cel, us pregunto, qui guanya?»

El cel baix, ran de la carena, i els arbres tornaven de negres en grisos; el matí furtivament s'anunciava. La figura petita s'acostà lentament

com si s'arrossegues, a l'alta figura, i la veu era més humana.

«Però supposeu, amic,» digué la veu, «suposeu que en un sentit més amarg, més real, tot era una burla. Supposeu que hi havia algú, el qual, des del començament d'aquestes grans guerres, les contemplava amb un sentiment inexpressable, un sentiment d'apartament, de responsabilitat, d'ironia, d'angoixa. Supposeu que hi havia algú que sabia que tot era una facècia.»

L'alta figura contestà:

«No podia saber-ho. Perquè tot no era facècia.»

Una ràfega d'aire escampà els núvols que tapaven l'horitzó, i una llenca argentada es mostrà darrera les llargues cames fosques. Aleshores sonà l'altra veu, més propera.

«Adam Wayne,» digué, «hi ha gent que es confessen només *in articulo mortis*; hi ha gent que no es blasmen sinó quan ja no poden fer cap servei als altres. Jo sóc d'aquests. Aquí, damunt el camp de la fi sagnosa de tot, vinc a dir-vos clarament el que abans no haurieu comprès. Sabeu qui sóc?»

«Us conec, Auberon Quin,» contestà l'alta figura, «i em plauria d'alleugerir-vos l'esperit de qualsevol cosa que hi pesés damunt.»

«Adam Wayne,» digué l'altra veu, «no podríeu amb raó estar content de descarregar-me del que us tinc de dir. Wayne, tot ha estat una facècia. Quan creava aquestes ciutats, tant se me'n donava d'elles, com d'un centaure o una sirena, d'un peix amb potes o un porc amb plomes, o de qualsevol altra absurditat. Quan us parlava solemnement, encoratjant-vos, de la bandera de la vostra llibertat, de la pau de la vostra ciutat, no feia sinó dur a la pràctica una burla vulgar contra un home decent. Una burla vulgar i pesada que ha durat vint anys. Per estrany que sembli, jo sóc un home tímid i feble de cor. Ni al principi, en els dies primers de les vostres esperances, ni més tard, als jorns centrals de la vostra supremacia, no m'atrevia a dir-vos-ho; mai no vaig gosar trencar la calma colossal del vostre rostre. Déu sap per què ho faig ara, quan la meva farsa ha acabat en tragèdia i en la ruïna de tot el vostre poble! Però ara us ho dic. Wayne, tot va ésser fet per facècia.»

Hi hagué un silenci. La fresca brisa netejava el cel; obria cami a la blanca aurora.

A la fi, Wayne digué molt lentament:

«Ho vau fer tot només com una burla?»

«Sí,» digué Quin.

«Quan concebéreu la idea,» continuà Wayne somniosament,» d'un exèrcit per a Bayswater i una bandera per a Notting Hill, no hi hagué a la vostra ment cap lluc, cap suggestió que aquestes coses podien ésser reals i apassionadores?»

«No, contestà Auberon, girant vers el matí la seva blanca cara rodona, amb una sinceritat matussera i esplèndida. «No va acudir-se'm.»

Wayne saltà de l'altura on era, i allargà la mà.

«No m'entretindré a regradir-vos,» digué, amb una estranya alegria a la veu, «el gran bé que heu fet al món. Suara us he dit el que en pensava, àdhuc quan creia que la vostra veu era la veu d'una omnipotència mofeta, de rialles més velles que els vents del cel. Però deixeu-me dir-vos el que és immediat i veritable. Jo i vós, Auberon Quin, hem passat per folls, una vegada i altra. I ho som. Som folls, perquè no som dos homes, sinó un home. Som folls, perquè som dos lòbuls del mateix cervell, d'un cervell mig-partit. I si me'n demaneu la prova, aviat la trobarem. No és solament que vós, l'humorista, us heu vist despullat, en aquests jorns tenebrosos, de la joia de la gravetat. No és solament que jo, el fanàtic, he tingut de moure'm a les palpentes, sense humor. Es que encara que semblen oposats en tota cosa, ho som a la manera de l'home i de la dona, tendint alhora vers un mateix fi pràctic. Som el pare i la mare de la Carta de les Ciutats.»

Quin mirava les runes de fulles i brancam, relíquies de la batalla i el pànic, que lluien a la llum matinal. A la fi, digué:

«Però res no pot alterar l'antagonisme—el fet que jo em reia d'aquestes coses i vós les adoràveu.»

Wayne girà el rostre ardent, i els raigs del sol ixent li encengueren d'una llum divinal.

«Conec quelcom que canviarà aquest antagonisme, quelcom que és fora de nosaltres, de què nosaltres no hem fet mai potser gaire cabal. L'igual i etern ésser humà canviarà l'antagonisme, perquè l'ésser humà no veu un antagonisme real entre la rialla i el respecte; l'ésser humà, l'home vulgar, que els simples genis com vós i jo hauríem d'adorar com un déu. En els jorns tenebrosos i tristos, jo i vós som necessaris, el pur fanàtic, el pur satíric. Ensem hem redreçat un gran tort. Hem elevat les ciutats modernes, omplint-les d'aquella poesia, que, com sap tothom que coneix els homes, és més vulgaritzada que les coses vulgars. Però en la gent sana, no hi ha guerra entre nosaltres. No som més que els dos lòbuls del cervell d'un pagès. Les rialles i l'amor són per tot. Les catedrals, bastides en edats en què Déu era amat, són plenes de grotesc blasfem. La mare riu de les coses del nen, l'amant es riu continuament de l'amada, la muller del marit, l'amic de l'amic. Auberon Quin, massa temps hem estat separats, comencem a anar junts. Vós teniu l'alabarda i jo l'espasa; emprenguem la marxa pel món. Perquè nosaltres en som les dues coses essencials. Veniu, ja és de dia.»

Sota la pàl·lida llum blanca del matí, Auberon vacil·là un moment. Després, saludà cerimoniosament amb l'alabarda, i se n'anaren ensem cap al món desconegut.

G. K. CHESTERTON

(Trad. de C. A. Jordana)

POESIA CATALANA

ORENETES D'ABRIL

Sospirs que ratllen el cel,
coët perdut: cendra i flama,
sageta que sap on va,
gallaret de la nau blanca.
Ai, orenetes d'abril!

El vaixell dintre la mar,
del vostre neguit s'afina.
Lligaven el vent les flors,
les flors de l'alba neixien
Tots els camins de la mar
llisos i sense cruïlles.
Ai, orenetes d'abril!

Sóu el bon dia i l'adéu,
orenetes. L'herba verda,
el fenc humit i el bruc alt
espïen la primavera.
Vindrà amb els seus rossinyols
o, una nit, amb les estrelles?
Ai, orenetes d'abril!

L'OCI DE LA PARAULA

Cadena dels dies, la pena
dels homes què ens fa,
abril, si portaves l'ofrena
de rosa i lilà?

Ruixat que ennuvoles la costa,
destríes també
la vela a l'atzar fet a posta
del vent que va i ve.

Amor, senderol de muntanya,
camí no camí,
la vida tan sola s'enganya
si cerca destí.

Ara l'arbre de l'amor
es bada com una rosa.
Orenetes, no l'heu vist?
Fa una ombra segura i sola
damunt l'herbei tremolós.
Sentiu el cucut com plora?
Ai, orenetes d'abril!

Ai, orenetes, quin és
l'alè secret que us comanda?
Sospirs amb plomes d'ocell,
qui us duia i se us emportava?
Quantes primaveres breus
us han tingut per campanes,
ai, orenetes d'abril!

Sé els llavis que us han besat
i el doble verí que us daven.
Amagadet el guardeu
en el recer de les ales:
a l'ala dreta el desig,
a l'esquerra l'enyorança.
Ai, orenetes d'abril!

TOMÀS GARCÉS

La fràgil cançó s'insinúa,
respir de l'atur.
De l'ombra, que el goig deixa núa,
tremola l'atzur.

Cadena, ruixat, via incerta,
amor, ombra i nom:
ressona la joia, desperta
no sap quan ni com.

Abril coronat de rosada
amb roses al braç
i un xic d'enyorança oblidada,
ginesta i lilàs.

J. M. LÓPEZ-PICÓ

ALMANAC

MARIAN AGUILÓ. — Entre els companys de floralisme, com destaca el nom i l'obra d'aquest home sensibilitíssim i intel·ligent! De tots els nostres primitius, és ell el que dona una més gran sensació d'home del seu temps que fuig del seu temps com d'una presó. En cap més poeta del Renaixement que començava veiem la lluita dolorosa de l'esperit que vol torçar i adaptar la llengua als jocs de la poètica i que no pot domenyar-la al grat del seu albir. No ha estat honorat com caldria, el nom de l'Aguiló: ara, en l'ocasió del centenari, una «Antologia Marian Aguiló» hauria estat un homenatge delicat a la seva memòria. I ens sembla que un floret escullit de les seves poesies ensenyaria quelcom de molt interessant als nostres poetes joves... i no joves.

LES BONHOMIES. *Josep Carner.* — L'autor de «Les bonhomies» ha recullit en volum els curts articles publicats fa poc a «La Veu de Catalunya» i els seus admiradors segurament n'hi sabran grat. La ironia bona minyona d'En Carner, tan barcelonina, té guanyat l'aplaudiment d'una part molt nombrosa del públic català que llegeix. Com tots sabem, Josep Carner excel·leix en la gràcia de recullir una petita bolva d'anècdota sense valor i de fer-ne, per obra i gràcia de la seva delicadesa i del seu talent innegable, una joguina trencadissa i irisada com una bombolla de sabó al sol. Josep Carner és el representant, com tots sabem també, d'una època de la literatura catalana. Però els joves literats catalans han passat molt enllà de l'art carnerià; i veuen i esperen veure horitzons que s'allunyen molt del tò de «Les bonhomies». Remercien, no obstant, el seu autor, i som respectuosos amb la seva glòria de poeta i de prosista.

LA COMPANYIA. *Poemes de Ramón Tor.* — És una cosa bella trobar, entre la rimalla que infecta la nostra poètica, un aplec d'una dese-

na de poemes on és contada i cantada, amb paraules gairebé incoherents de passió i de dolor, la sofrença d'un home de carn i òssos. Robustesa de fons, desig de perfecció en la forma. No hi ha com el dolor per cremar les vacil·lacions de la sensibilitat i els epidermismes de la intel·ligència. Podriem descobrir influències — en la forma; no en el fons — però ens sembla que no cal. Les paraules, els ritmes, les rimes, son tan enceses de vehemència i de convicció, que el poeta fa seu allò que poden haver-li fornit els altres. I la sinceritat evident que ha mogut l'autor a tancar en els versos el turment de l'ànima s'abriga i es defensa amb una cuirassa d'austeritat, com d'un cilici. Ramón Tor és un poeta perquè és un «home».

SALVADOR ALBERT: «OPALS». — L'autor sub-titula el seu llibre «Rims d'amor i d'enyor» i aquest sub-títol val per una crítica. Dament l'amor, en els versos d'«Opals», l'enyor fa com un vel. L'Albert, en la seva poesia, ha dut sempre aquesta barreja d'amor i d'enyor. Hom comprèn el seu amor per la poesia, i hom comprèn també el seu enyor de no poder o no saber donar-li forma neta i retallada. Més que poeta de poesies, és poeta de versos. Trobem en tota la seva obra, i en el seu darrer volúm especialment, aquest tanteig perllongat al llarg de les ratlles curtes; i, de sobte, el vers net, perfecte, lapidari, qui justifica i excusa la tremolor dels precedents. Es llàstima — però es perfectament comprensible, donada la seva poètica peculiar — que l'Albert s'estanqui en la poesia de poques estrofes. Tal vegada la alenada perllongada donaria als seus poemes la virior que d'ell esperem.

EL GRAN ART LOCAL D'EN JOAQUIM SUNYER, per J. M. Junoy. — Al marge de la seva obra quotidiana «Les idees i les imatges», En Junoy va fitant el seu camí literari amb conferències. En aquesta

darrera, l'autor, que és, sobretot, un apte coneixedor de la pintura moderna, i, en principi, un crític pictòric líric, estudia la personalitat de Joaquim Sunyer amb paraules comprensives i, al final, apassionades. Tant el títol com el fons de la conferència fou suggerit per un judici disgraciós i erroni del literat Eugenio d'Ors, i En Junoy amb proves i exemples a la mà va demostrant-li com allò que salva i justifica la pintura d'En Sunyer es, precisament, aquest «localisme» que d'Ors volia negar-li. Bella defensa d'un pintor nostre i de la terra que ha dat a les seves obres el sentit d'eternitat qui ha de fer-les immortals.

UNA DONA. *Novel·la d'Ignasi Folch i Torres.* — Diu que el públic, ara, demana novel·les. Ja comencen de publicar-se'n. «Una dona» és una bella novel·la. L'argument ens presenta un seguici de figures i de paisatges ciutadans i forans a l'entorn d'una figura femenina — Maria Antònia — dibuixada destrament. És un llibre que fa de bon llegir. Gosariem demanar a l'autor més humanitat, en profunditat; volèm dir menys epidermisme, menys «magazinisme»... També ens atrevirem a aconsellar-li que, encara que al final de l'obra triomfi la virtut, no ens sembla gaire ortodoxe prendre la integritat moral d'una dona per exposar al públic la manca d'integritat moral d'uns quants bons senyors i senyores qui la volten. Tot això desapareixerà en una novel·la vinenta, si l'autor sap copsar tansols la humanitat dels personatges, prescindint de respectes humans.

FELIU ELIES. — Aquest pintor és un home que quan pinta jurariem que disfruta molt. I que a mida que va disfrutant se li van aclarint als ulls. I que les coses se li reflexen als ulls tal com son, i dels ulls salten a la tela tal com son, però elegantitzades. L'Elies és això: un pintor de les coses tal com son, pe-

rò guarnides amb un excès de claror molt elegant. Aquell «Paisatge de seda» val més que tot un llibre de versos. Tot ell és lirisme refinit i clavat de peus a terra. Pinta les coses després de clarificar-ne el fons i la forma. Per això molta gent creu que l'Elies és un anti-líric, sense adonar-se que, precisament, l'Elies és un contra-líric. Depura el lirisme qui cel·la les coses, i pren les coses, amb el mínim de lirisme que cal a un pintor per a no ésser confós amb un poeta de la pintura. Feia temps i temps que no havíem disfrutat tant com mirant i assimilant les pintures d'aquesta exposició.

PUNTS DE MEDITACIÓ.—Aquestes paraules de Paul Valéry, en sortir d'un Museu:

«L'home modern és empobrit per l'excés de riqueses. Els nostres tresors ens atabalen i ens fan perdre el seny. La necessitat de concentrar-los en un hostatge n'exagera l'efecte estupefacient i trist. En pocs minuts ha d'obrar en els nostres sentits i en el nostre esperit la producció de milers d'hores que tants mestres han consagrat a dibuixar i a pintar, hores plenes d'anys de recerques, d'experiències, d'atenció, de geni... *Ens tornem superficials.*

O ens fem erudits...»

I aquesta conclusió:

«Una resposta furga als meus dintres:

Pintura i escultura, em diu el dimoni de la Explicació, son infants abandonats. Llur mare Arquitectura, és morta. I ells no tenen lloc ni cervell. No saben el que volen».

ANTOLOGIES DE PROSISTES.
—Per quina raó el Renaixement literari català és relativament (oh, molt relativament!) ric en antologies de poetes, i en canvi no posseïm encara una sola antologia de prosadors catalans moderns? Hom parla sovint de la primacia del vers damunt la prosa o de la prosa damunt el vers. I gairebé sempre hom es posa d'acord amb el proxím quan s'arriba al moment d'afirmar que la prosa catalana moderna es una cosa embrionaria. Nosaltres tenim

punt en fer constar que no som en absolut d'aquest parer. I tenim també la certesa que el dia, que esperem sigui ben pròxim, que sia compilada i editada una curosa Antologia de Prosistes Catalans Moderns tindrem tots plegats una bella sorpresa. I ens convencerem que la nostra literatura té prosistes d'igual manera com té poetes.

LOUIS CHADOURNE.—Ens quedarà d'ell l'afinada associació dels mots inquietut i adolescència. Ens quedarà el record d'una mena de lluita de l'ànima: *vaine quêteuse d'infini* per alliberar-se (com ha notat Benjamim Crémieux) de la mediocritat del desig assolit. Ens quedarà encare el camí inèdit d'una evassió que començava.

CAL ESMENTAR:

— La estrena al Teatre Català Romea de la farsa «El Senyor Pupunull», adaptació catalana del «Georges Dandin» de Molière, per J. M. de Sagarra. L'obra va estrenar-se amb èxit. L'èxit, però, no ha pogut impedir que a les tres representacions fos retirada dels cartells.

— L'anada a Roma de l'«Orfeó Català», amb motiu de l'Any Sant.

— L'aniversari 107è de la naixença de En Manuel Milà i Fontanals.

— Els articles «A la terra dels Lotofags», de L. Nicolau d'Olwer.

— La commemoració, sino la celebració, dels Jocs Florals, efectuada enguany intimament, a la memòria dels Mestres difunts.

— L'article «Els perills de la trencadissa», de J. M. de Sagarra.

— La publicació dels primers volums de la Biblioteca Balmes.

— La constitució de la societat editorial «Diana», i el tò potser una mica massa còmic de la nota publicada en la premsa parlant dels motius que han dut «uns quants amics» a formar una editorial que no sigui «de grup».

— El volum de la «Fundació Bernat Metge» contenint les «Elegies» de Tibul, traducció C. Magrinyà i J. Minguez.

— L'audició del «Pierrot lunaire» d'Arnold Schönberg, dirigida pel propi autor.

— La aparició del primer número de la revista terrassenca «Llum nova» d'un to modern i llegívol.

— La biografia de Jacint Verdaguer, original de Valeri Serra i Boldú, minuciosa i interessant, amb comentaris i anècdotes qui aclareixen certs punts obscurs de la seva vida, la qual per tot català cal que sigui considerada—com, realment, fou—d'una claredat i una nitidesa exemplars.

— El recital de piano de Maria Carratalà, amb el títol «Primera manifestació de la moderna escola musical catalana», amb els noms de Millet, Noguera, Pedrell, Mompou, Gerhard, Morera, Albeniz i Pahissa.

— Sota el títol «Explication de Notre temps» comenta Lucien Romir:

«Aucune propagande n'a présenté, chez nous, un mélange plus singulier d'initiative et d'hésitation, d'artifice et d'instinct, de doctrines et de sentiments que la propagande régionaliste depuis la guerre. Riche sujet de méditation.

En fait, le régionalisme sort des tendances issues de deux phénomènes absolument contraires: un phénomène d'expansions et un phénomène de décadence. Il exprime aussi bien le besoin de «franchise» des pays dont la vie déborde, que le penchant des pays apauvris à chercher dans le groupement une économie d'efforts.

Mais si le régionalisme comporte, au profit des provinces exubérantes, une décentralisation, il comporte, au détriment des provinces dépeuplées, une centralisation.

La centralisation, conforme aux principes de l'Etat français et colorée du prétexte d'économies budgétaires, se fera beaucoup plus vite que la décentralisation. Déjà sont menacés les sous-préfectures et les tribunaux des régions pauvres, sans qu'il soit encore question d'accorder plus d'autonomie aux régions prospères.

Le régionalisme est fécond lors qu'il affranchit des forces en pleine

croissance. Il est néfaste quand il sert à détruire les cadres locaux. Libertés communales, régionalisme économique, provincialisme intellectuel et artistique: formules de vie. Régionalisme administratif: formule de mort.

Le régionalisme administratif ne signifie rien autre, dans les pays déchus, que la ruine des petites villes. Or, ce sont les pays déchus qui ont le plus besoin de petites villes pour retenir les populations et garder la flamme d'une éventuelle renaissance.

La politique de l'Etat doit s'inspirer, à l'égard des petites et des grandes villes, de deux principes différents: protection pour les premières; liberté pour les secondes. Il est absurde de réduire l'intervention de l'Etat là où elle fortifie et de l'aggraver là où elle paralyse.»

Regionalisme? Perquè, regionalisme? En aquest cas, com en molts altres i més encara que en molts altres, no es pas el nom el qui fa la cosa. Hi ha noms que plauen als uns i desplauen als altres. Però els noms no modifiquen les substàncies efectives per ells nominalitzades. L'any 1915, mes de Març, (fa deu anys totjust, i sembla ja tan lluny!) «La Veu de Catalunya» publicava una pàgina sencera sota el títol «Mercès a la Diputació de Barcelona...» en la qual es demostrava amb fets com el regionalisme (diguem-ne aquest nom) administratiu i el regionalisme intel·lectual i artístic saben avenir-se i donar flors i fruits quan la substància vital es tan ardent que crema els noms i llur significat. Els catalans n'havem fet l'experiment, i l'estem fent encara, damunt la carn i l'esperit, com aquell qui diu «in anima vili»; i ens anem convencent que no interessem pas els noms, sino les coses. Regionalisme? Cerqueu un altre nom, si us plau, encara que designi la mateixa cosa. O millor, encara: no cerqueu cap nom. Deixeu tranquil·la la cosa, viva i palpitant, normal i orgànica. El nom ja no ens interessa....

— La pàgina «Les lletres catalanes» que publica «El Dia» de Terrassa de la qual copièm uns frag-

ments interessants d'un article de J. M. Boronat Recasens, titolat «Consideracions sobre la nostra historiografia literària», desitjant que el seu autor no abandoni i porti a terme les suggestions en ell insinuades:

Són molts els camps d'acció i les lluites nobles on el jovent amb un tast de gosadia té el deure de llançar-se: en literatura mateix encara podem i devem fer moltíssim. Cal que procurem, per exemple, que ja que nostra literatura ocupa un lloc preferent en la taula de les valors catalanes, tingui a l'ensem una veritable valor europea,

Cal que donem a conèixer al món literari europeu, amb més constància i mètode que fins ara, les nostres veritables personalitats literàries. Sota aquest aspecte encara gairebé s'ha de fer tot. S'ha parlat entre nosaltres, moltes vegades amb força fortuna, d'expansió literària, però els fets coordinats i sistemàtics encara no han vingut. Molts dels nostres literats han sigut traduïts a forces idiomes; esperits oberts i comprensius, especialment italians i francesos, han seguit amb marcada intenció, pas per pas, la nostra producció en general, i en particular la nostra producció poètica contemporània; bells estudis i reculls més o menys antològics han sigut publicats originalment en diomes forans. Tot això és bo que s'hagi fet, que s'hagi pogut realitzar; però un observador atent no podrà més que notar que té un aire de cosa fragmentària, de treball fet a força de dades esparces, de tasca acomplida a batzegades.

L'obra contínua, conjuntiva, producte d'una especialització acuradíssima i ferma, entre nosaltres no s'ha realitzat: tot s'ha fet com una feina que ajudava a uns altres fins, però mai aquesta tasca ha sigut un fi per ella mateixa. Falta el llibre on s'estudiïn, no monogràficament l'autor i l'obra en sí, sino l'obra i l'autor com part d'un tot global, d'un tot superior al fet de la producció i a la vida de l'home; falta que entre nosaltres, qui pugui i degui, acompleixi l'obra d'historiar conjuntament, de valorar en el que val l'obra de tots els nostres escriptors, sense apassionaments ni fòbies, mirant, només per l'obra ben feta.

L'historiar complidament, almenys nostra producció contemporània, en el camp de les lletres, creiem que és un dels primers passos a fer tant per conèixer-nos exactament en un dels nostres primers factors espirituals, com per a que a l'estranger sigui possible el perfecte i

cabal concepte del que som i del que valem, cosa que potser ens portaria de passada simpaties que no serien precisament literàries. Devem conèixer-nos primerament nosaltres si volem que els altres ens coneixin, car tota obra que es faci per la pròpia coneixença serà dada que els atens forans de les nostres coses en tindran particular esment. Per aquests motius, hem de procurar, de passada, que els treballs catalans siguin bons i que els tractadistes siguin competents.

Hi hagut un temps que els nostres antors més o menys historiadors literaris s'han deixat portar per la visió de l'home i de les anècdotes de l'home com si la volandera anècdota i el fet quotidià, moltes vegades irreverent, fos el que donés «sprit» i agudesa a la història literària; hi ha hagut temporades que l'historiador ha destriat completament l'obra de l'home, com si aquella no fos filla d'aquest i per la comprensió d'aquella no fos necessari copçar no l'anècdota—pocques vegades interessant—sino el fet vivent, la realitat punyent agradable o palpitant; hi ha hagut moments, també, o potser temperaments, que portats per una pruija crítica i erudita en totes les obres han vulgut buscar antecedents, reminiscències i filiacions, però mai no hi hagut qui ha anat a cercar les relacions veritables que amb l'obra té la vida de l'autor de la ciutat, de la nació o de l'època, els lligaments psicològics que entre elles existeixen, destriant per sobre de tot les influències i les valors veritablement transcendents que en ella hi hagin.

Aquestes consideracions són escrites pensant precisament en un fet característic, un fet tipus que s'ha produït amb molta insistència en la vida relativament curta de nostra literatura contemporània, on hom pressenteix lligams psicològics fortíssims entre l'obra i la vida de l'autor; el fet que molts joves quan més prometedors eren i produïren les obres més esperançadores han deixat d'existir. Morts recents ens ho constaten; morts més llunyanes ens ho confirmen.

Aquest fet que ja ha estat notat des del temps de Marian Aguiló, com molts altres de similars no ha estat estudiat com cal i es mereix: ningú ha estudiat, per exemple, les relacions que hi pogués haver entre el fet psicològic de l'enfermitat i el de produir-se quan més intensa era, més intensament també, una febrada literària, poètica principalment, que quasi sempre l'acompanyava.»

Historia de Catalunya

de N'Antoni Rovira i Virgili

Se subscriu a les següents llibreries:

Verdaguer, Rambla del Mig, 5.—Puig Alfonso, Plaça Nova, 5.—Editorial Poliglota, Patritxol, 8.—Nacional Catalana, Gran Via, 613.—Llibreria Italiana, Rambla Catalunya, 125.—Llibreria Catalonia, Plaça Catalunya, 17 i a la direcció de Edicions Pàtria, Diputació, 95. BARCELONA

IL CONVEGNO

Rivista di letteratura
e di arte

Via Borgo Spesso 7
MILANO

Bibliothèque Universelle et Revue de Genève

Directeur: Robert de Traz

Pour tous renseignements s'adresser
à la S. A. des Editions «Sonor»

46 rue du Stand

GENÈVE

La Revue Rhenane Rheinische Blätter

Periodique mensuel illustré
en deux langues - Littératures française
et allemande contemporaines
Histoire - Arts - Finance
Abonnement 40 Francs

MAYENCE - RHEINSTRASSE 65

REVISTA D'ITALIA Società Editrice «Unitas» Viale Monforte, 12 MILANO	LA NOUVELLE REVUE FRANÇAISE Dir. Jacques Rivière 3, Rue de Grenelle PARIS	LE MERCURE DE FRANCE Dir. Alfred Valette 26, Rue de Condé PARIS	VIENT DE PARAÎTRE Dir. s R. Gas et E. Borel 21, Rue Hautefeuille PARIS
LES NOUVELLES LITTÉRAIRES Dir. Frédéric Lefevre 6, Rue de Milan PARIS	EUROPE Dir. Albert Crémieux 7, Place St. Sulpice PARIS	NOSOTROS Dr. Alfredo Bianchi Libertad, 543 BUENOS AIRES	LE OPERE E I GIORNI Dir. Mario Maria Martini Sallta S. Caterina, 6-2 bis GENOVA
REVUE DE L'AMÉRI- QUE LATINE Dir. Ern. Martinenche Chez Exprinter 2, Rue Scribe PARIS	PEGASO Dir. R. Mezzera Calle S. Salvador, 2309 MONTEVIDEO	L'EUROPE NOUVELLE Dir. L. Weiss 53, Rue Chateaudum PARIS	L'ITALIA CHE SCRIVE Dir. A. F. Formiggini Vicolo Daria, 6-A ROMA
L'ESPRIT NOUVEAU Dir. Ozenfant et Ch. E. Janneret 3, Rue du Cherche-Midi PARIS	LA RENAISSANCE D'OCCIDENT Dir. Maurice Gauchez 95, Rue Berckmans BRUXELLES	ALFAR Revista de Publicación mensual LA CORUÑA	INTENTION J-R. de l'Odéon PARIS (6)
PROA Avenida Quintana, 222 BUENOS AIRES	REVISTA DE OCCIDENTE Av. Pi y Margall, 7 MADRID	LES MARGES 110-B. St. Germain PARIS	REPERTORIO AMERICANO Apartado, 553 S. JOSÉ DE COSTA RICA

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

Administració: Rambla de Catalunya, 125 - Telef. 850 G.

SUBSCRIPCIÓ TRIMESTRAL

Barcelona	2'50 ptes.
Fora	3'00 »
Quota de protector	15'00 »
Quadern senzill: 0'50 ptes.	

Tarifa d'anuncis per inserció

1 pàgina	50 ptes.
1/2 »	28 »
1/4 »	15 »
1/8 »	8 »

Publicacions de LA REVISTA

Darrers llibres publicats

<i>La Gesta dels Estels</i>	de J. SALVAT-PAPASSEIT	volum 53 de la Colecció
<i>La Joia del Camí</i>	d'ANTONI CLOSAS	» 54 » »
<i>L'Emotivitat Popular en el Cançoner de Catalunya</i>	de J. FORNELL	» 55 » »
<i>Entre la Crítica i l'Ideal.</i>	de J. M. LÓPEZ-PICÓ	» 56 » »
<i>L'Amor de les tres taronges i altres poemes</i>	de GUILLEM COLOM I FERRÀ	» 57 » »

A PUNT DE SORTIR

Assaigs sobre els moviments socials a Catalunya en el segle XIX
per Manuel Raventós : Recull d'articles de J. M. Capdevila

LA REVISTA porta publicats 56 volums de la Colecció General, 6 volums de Lírics Mundials, 2 volums d'Escrits Polítics, 4 volums d'Artistes Catalans Contemporanis, 1 volum de Teatre i 2 Almanacs, formant un total de 71 llibres.

LLIBRERIA ITALIANA

DIARIS, REVISTES, PUBLICACIONS i LLIBRERIA GENERAL
Rambla de Catalunya, 125-Tèl. 850 G.-BARCELONA

NOVETAT

GUILLEM COLOM I FERRÀ

L'AMOR DE LES TRES TARONGES I ALTRES POEMES»

Volum 57 de les Publicacions de LA REVISTA 3 pessetes

GUIA CATALANA DE FERROCARRILS

Indicador general d'autòmibus i altres vehicles de
transport públic de passatgers a tot Catalunya

Es publica cada mes

Preu: Una pesseta